

APPROBATIONES

secundæ editioni redditæ.

Postquam de personis egit, ac de rebus ecclesiasticis Cl. Ananicæ Antistes, ad judicia se convertit in tertio hoc *Institutionum Canoniarum* volumine; & rem universam ita tractat, ut nec elegantiam, & ordinem copia, nec brevitatis perspicuitatem desiderare faciat. Quæ autem accesserunt in altera hujus Operis editione novis Cl. Auctoris curis, vehementer probo. Dabam ex Magna Curia Innocentiana IX. Kal. Majas Anni MDCCXCIII.

*N. Riganti Majoris Præsidentie Abbr.
& AC. in Civilibus Locumtenens.*

Tertium Canoniarum Institutionum volumen clarissimi Scriptoris sapienti manu expolitum novis divulgari typis non utile modo, sed ob aliorum exemplarium defectum cumprimis arbitrator necessarium. Dabam Romæ ex Collegio Germanico IV. Nonas Aprilis MDCCXCIII.

*J. Castillioneus Proton. Apost. Apostolicæ Penit.
Litterarum Corrector, & S. Congr. Boni Regimini à Secretis.*

Novæ adjectiones, quibus tertium hoc volumen Institutionum Canoniarum V. Cl. Joannis Devoti, Episcopi Ananiensis auctum est, non ita copiose, attamen utilitatis mihi attente legenti visæ sunt: quare eas probatissimo jam operi insertas, ut ab iis, quorum hujusmodi curatio est, Romanis formis evulgandi potestas fiat, e re studiosæ juventutis esse censeo. Dabam Romæ XII. Kal. Majas anni MDCCXCIII.

*D. Coppola Proton. Apostolicus, & S. Rit. C.
Secretarius.*

LIBER III.

TITULUS I.

De Judiciaria Ecclesiæ Potestate.

I. Omnis bene constituta respublica suos habet magistratus cum imperio, & jurisdictione. II. Ecclesia distincta est à civili republica, quæ suos habet cum imperio, & jurisdictione magistratus. III. Potestas judiciaria pars est hujus imperii, & jurisdictionis. IV. Eam habet Ecclesia non hominum beneficio, sed suo imperio, & jurisdictioni coherentem. V. Judiciaria potestas vel in personas, vel in res, quæ ad rempublicam pertinent. VI. In quibus æqua sit ecclesiastica, civilisque reipublicæ conditio; in quibus hæc ab illa differat? VII. & VIII. Potestas à Christo Ecclesiæ data tum in interiori, tum in exteriori foro. IX. Locus Joannis, & Lucæ expenditur. X. & XI. Potestas, quam Apostoli exercuerunt. XII. Paulus ecclesiasticum judicium expresse memorat. XIII. & XIV. Apostolorum Successores, Ethnicis domi-	nantibus, non solum in interiori, sed etiam in exteriori foro judicia exercuerunt. XV. & XVI. Atque hi quidem veri judices erant, non arbitri litigantium voluntate electi. XVII. & XVIII. Eorum judiciis nihil deerat, quod verum, perfectumque judicium requirit. XIX. Concordia Sacerdotii, & Imperii sub Christianis Imperatoribus. XX. Utriusque Potestatis regimen, & administratio. XXI. Ecclesiæ coercitio. XXII. Judicia Ecclesiæ sub Christianis Imperatoribus. XXIII. Leges Principum Christianorum de clericorum causis tantum ab ecclesiasticis judicandis. XXIV. Civiles quoque laicorum controversias Episcopi judicaverunt; verum ex voluntate litigantium. XXV. Cur ecclesiasticum judicium sæpe à forensi distinguatur? XXVI. Ordo judiciorum à Jure Canonico constitutus etiam in foro civili receptus.

APPROBATIONES

secundæ editioni redditæ.

Postquam de personis egit, ac de rebus ecclesiasticis Cl. Ananicæ Antistes, ad judicia se convertit in tertio hoc *Institutionum Canoniarum* volumine; & rem universam ita tractat, ut nec elegantiam, & ordinem copia, nec brevitatis perspicuitatem desiderare faciat. Quæ autem accesserunt in altera hujus Operis editione novis Cl. Auctoris curis, vehementer probo. Dabam ex Magna Curia Innocentiana IX. Kal. Majas Anni MDCCXCIII.

*N. Riganti Majoris Præsidentie Abbr.
& AC. in Civilibus Locumtenens.*

Tertium Canoniarum Institutionum volumen clarissimi Scriptoris sapienti manu expolitum novis divulgari typis non utile modo, sed ob aliorum exemplarium defectum cumprimis arbitrator necessarium. Dabam Romæ ex Collegio Germanico IV. Nonas Aprilis MDCCXCIII.

*J. Castillioneus Proton. Apost. Apostolicæ Penit.
Litterarum Corrector, & S. Congr. Boni Regimini à Secretis.*

Novæ adjectiones, quibus tertium hoc volumen Institutionum Canoniarum V. Cl. Joannis Devoti, Episcopi Ananiensis auctum est, non ita copiose, attamen utilitatis mihi attente legenti visæ sunt: quare eas probatissimo jam operi insertas, ut ab iis, quorum hujusmodi curatio est, Romanis formis evulgandi potestas fiat, e re studiosæ juventutis esse censeo. Dabam Romæ XII. Kal. Majas anni MDCCXCIII.

*D. Coppola Proton. Apostolicus, & S. Rit. C.
Secretarius.*

LIBER III.

TITULUS I.

De Judiciaria Ecclesiæ Potestate.

- I. Omnis bene constituta respublica suos habet magistratus cum imperio, & jurisdictione.
- II. Ecclesia distincta est à civili republica, quæ suos habet cum imperio, & jurisdictione magistratus.
- III. Potestas judiciaria pars est hujus imperii, & jurisdictionis.
- IV. Eam habet Ecclesia non hominum beneficio, sed suo imperio, & jurisdictioni coherentem.
- V. Judiciaria potestas vel in personas, vel in res, quæ ad rempublicam pertinent.
- VI. In quibus æqua sit ecclesiastica, civilisque reipublicæ conditio; in quibus hæc ab illa differat?
- VII. & VIII. Potestas à Christo Ecclesiæ data tum in interiori, tum in exteriori foro.
- IX. Locus Joannis, & Lucæ expenditur.
- X. & XI. Potestas, quam Apostoli exercuerunt.
- XII. Paulus ecclesiasticum judicium expresse memorat.
- XIII. & XIV. Apostolorum Successores, Ethnicis dominantibus, non solum in interiori, sed etiam in exteriori foro judicia exercuerunt.
- XV. & XVI. Atque hi quidem veri judices erant, non arbitri litigantium voluntate electi.
- XVII. & XVIII. Eorum judiciis nihil deerat, quod verum, perfectumque judicium requirit.
- XIX. Concordia Sacerdotii, & Imperii sub Christianis Imperatoribus.
- XX. Utriusque Potestatis regimen, & administratio.
- XXI. Ecclesiæ coercitio.
- XXII. Judicia Ecclesiæ sub Christianis Imperatoribus.
- XXIII. Leges Principum Christianorum de clericorum causis tantum ab ecclesiasticis judicandis.
- XXIV. Civiles quoque laicorum controversias Episcopi judicaverunt; verum ex voluntate litigantium.
- XXV. Cur ecclesiasticum judicium sæpe à forensi distinguatur?
- XXVI. Ordo judiciorum à Jure Canonico constitutus etiam in foro civili receptus.

§. I.

Ecclēsiā visibīlem esse societatem, & ideo visibīli regendam esse gubernatione, sine qua nulla hominum societas diu stare, & conservari potest, superiore loco demonstratum est (1). Hęc autem gubernatio non tantum pertinet ad ferendas leges, quibus jubeantur, quę faciēda sunt, prohibeanturque contraria, sed etiam comprehendit jus curandi, & providendi, ut hęc leges vim, atque exitum obtineant. Frustra enim leges feras, nisi etiam cures, ut his obtemperent, & obediant, qui societate continentur; & frustra cures, nisi imperium, & potestatem habeas, per quam repugnantes ad parendum cogas. Quare in omni bene constituta republica magistratus esse oportet, qui non tantum cura, & providentia, sed etiam imperio, & jurisdictione faciant, ut ab omnibus observentur leges, quę sunt ad societatis commodum, utilitatemve comparatę.

(1) Confer ea, quę diximus in *Prolegomenis cap. 1. §. 4. & seq. & cap. 2. t. 1. p. 3. seq.*

§. II. Christus Ecclesiam constituit ad instar reipublicę a civili distinctę (1), eique dedit magistratus, qui huic hominum societati cum imperio pręsent (2). Quare in hos magistratus omnem contulit potestatem, qua opus est, ut recte administratur, regaturque respublica, atque ut optimis abundet, legibus, quibus cuncti pareant, & repugnantes etiam in officio pœnis coerceantur. Nam quomodo stabit respublica sine magistratibus, aut cum magistratibus ociosis, & inanibus, qui jurisdictione, imperioque careant?

(1) Consule, quę dicta sunt in *Prolegomenis cap. 1. §. 6. p. 6. & seq. t. 1.*, & quę complexus solide, copiose, diligenter

3
ter est doctissimus Mamachus in *Epist. ad Febrh. 11. §. XVIII. seq. p. 265. seq. t. 1. ed. Rom. an. 1776. & Antiquitat. christianar. lib. IV. c. III. p. 270. seq. t. IV.*

(2) Magistratus a Cujacio *ad tit. 2. de Orig. jur. off. t. 1. col. 629. ed. Ven. 1758.* definitur *qui juri dicendo, & assidua jurisdictione servando pręest.* Atqui hanc a Christo Episcopis datam in Ecclesia potestatem constat; & huc etiam spectat Apostolus *ad Hebrę. XIII. 17. obedite Prępositis vestris, & subjacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* Quibus quidem verbis imperii potestas in Ecclesię Prępositis sine dubio continetur. Nam si Christiani obedire, & subjacere jubentur Prępositis suis, in his certe imperandi potestas esse debet. Similium pręceptorum plenę sunt litterę Ignatii Martyris, qui in Joannis Apostoli disciplina fuit: *studeamus*, inquit ipse in *Ep. ad Ephes. n. 5.* apud Cotelierium *PP. Apostol. t. 2. p. 13. ed. Antuerpię 1698.*, *Episcopo non resistere, ut simus subjecti Deo.* Magnesianos similiter *n. 13. p. 21.* vult *subjectos esse Episcopo, ut Christus Patri, & Apostoli Christo.* Iisdem pene verbis alloquitur Trallianos *n. 2. p. 22.* Philadelphenos *n. 2. p. 31. 33.* Smyrnęos *n. 9. p. 37.* Atque etate quidem Origenis, quę pertinet ad exitum sæculi II., aut initium III., ita certum, atque exploratum omnibus erat, Episcopos in Ecclesia gerere magistratum, & habere illam, quę magistratus est propria, jurisdictionem, & potestatem, ut id tamquam certissimum ipse Origenes adversus Celsum proponat, Ecclesiamque conferat cum republica, & cum civilibus ecclesiasticos magistratus *contr. cels. l. 3. p. 466. & 467. tom. 1. ed. Paris. 1733.* Memorat etiam Ecclesię imperium, & Magistratus S. Gregorius Nazianzenus *Orat. 17. num. 15. opp. tom. 1. p. 271. ed. Colonia 1690.* Vos quoque, inquit, *imperio meo, ac throno lex Christi subjicit, Imperium enim nos quoque gerimus, addo etiam pręstantius, ac perfectius; nisi vero æquum est, Spiritum Carni fascēs submittere, & caelestia terrenis cedere.* Hinc ipse Gregorius *Ep. 46. Africano p. 807.* Episcopatum *ἐπίσκοπον ἀρχὴν* in cruentum magistratum, & S. Joannes Chrysostomus *Hom. 3. in Ep. ad coloss. 10. 11. p. 349. ed. Montfaucon. Paris. 1734.* *πνευματικὴν ἀρχὴν* spiritualem magistratum vocat. Quin omnes universe Gręci Patres Episcopatum *ἐπίσκοπον*, hoc est Magistratum, aut Principatum appellant. Similiter omnes Gręci, & Latini Patres ex divina institutione repetunt hunc ecclesiasticum magistratum, ejusque potestatem, & jurisdictionem. Quare nihil agunt, qui tantum potestatis, & auctoritatis

is, non item *jurisdictionis* vocabulum ab Ecclesia usurpatum putant ante ætatem S. Gregorii M., qui certe eo vocabulo usus est *Ep. 8. l. 14. opp. t. 2. col. 1266. ed. Maurin. Paris. 1705.* Nam si ecclesia ipsius Christi voluntate, & instituto semper habuit magistratus cum potestate condendi leges, coercendi, infligendi poenas, habuit certe jurisdictionem; nihil autem refert, num Ecclesia jus suum potestatis, & auctoritatis, an potius jurisdictionis vocabulo explicaverit. Modo Ecclesie detur, quod certe habet à Christo, ociosum est de vocabulis disputare.

§. III. Hæc autem jurisdictionis, quam habent in republica magistratus cum imperio præpositi, sine dubio comprehendit judicariam potestatem. Nam qui leges condit, atque ab omnibus observandas curat, imperioque tuetur, qui in subditos habet jurisdictionem, is etiam suam explicat potestatem in judiciis, in quibus ortæ inter subditos controversiæ dirimuntur, legumque observatio præscribitur. Itaque judicaria potestas non cujusquam hominis beneficio data est Ecclesie, sed penitus affixa, atque insita est in potestate condendi leges, in imperio, atque in jurisdictione, quam Christus in eam contulit.

§. IV. Qui hanc potestatem aut Ecclesiam habere negant, aut eam ab hominum beneficio repetendam putant, ii magistratus, & omnem jurisdictionem Ecclesie adimant necesse est (1). Nam pugnantia hæc sunt, esse in republica magistratus cum imperio, ac jurisdictione, & hos magistratus non habere judicandi potestatem, quæ eorum juri, & officio cohæret, quæque in primis est hujus imperii, & jurisdictionis propria. Atqui Ecclesiam habere magistratus, quorum administratione, cura, potestate, imperio illa Christianorum hominum societas, illaque à civili distincta respublica regenda sit hoc est Episcopos à Christo constitutos, inter catholicos omnes constat.

(1) Primus Actius omnem Ecclesie jurisdictionem, & le-

gislativam potestatem eripere conatus est; ejus errorem sequuti sunt Valdenses, Joannes Hussius, Marsilius Patavinus, Jandunus, Lutherus, Calvinus, Grotius, qui falso putarunt, nullam Ecclesie esse jurisdictionem, sed omnem ejus in dirigendo, & suadendo positam esse auctoritatem. Horum exemplo Protestantes omnes, qui jus Principis in sacra tuentur, Ecclesie adimunt judicariam potestatem. Qui cum Puffendorfio Ecclesiam non distinctam rempublicam, aut *statum*, ut inquit, sed tantum *collegium* esse contendunt, ut Moshemius, Bohemerus, Budæus, aliique, omnem Ecclesie esse negant judicariam potestatem, sed hanc ad jus majestatis Principis sæcularis, pertinere arbitrantur, atque Ecclesie tantum jus collegiale tribuunt. Joannes Bodinus *l. 3. de Republic. ecclesiasticæ jurisdictioni*, æ foro vehementer adversatur, atque eum sequutus est Carolus Loysæus in suo *Traité de Seigneuries*. In eodem luto hæsitat P. la Borde, qui opusculo cui titulus *Principes sur l'essence, la distinction, & les limites des deux puissances spirituelle, & temporelle* datam à Christo Ecclesie potestatem non solum dirigendi per consilia, & suassiones, sed etiam jubendi per leges, cogendique, & poena coercendi eos, qui poena sunt digni, labefactare, ac tollere conatur, atque ecclesiasticum ministerium ita sæculari potestati subjicit, ut ad hanc pertinere contendat de externa omni, ac sensibili gubernatione cognoscere ac judicare. Prævum ac perniciosum opusculum damnavit Benedictus XIV. *Const. Ad assiduas 44. t. 4. ejus Bullar. p. 163. ed. Rom. seu Ven. 1758.*, & similis Marsillii Patavini, & Janduni error multo ante damnatus est à Joanne XXII. *Const. Licet juxta doctrinam* apud Raynaldum *t. 5. p. 347. ed. Lucæ.* Morinus in opere *de Peniten. administr. l. 1. c. 10.* forum contentiosum Ecclesie non distinguit à foro poenitentiali, atque illum tantum post XI. aut XII. sæculum Ecclesiam habuisse putat. Cum Morino sentit Van-Espenius *Jur. eccles. univers. l. 3. tit. 1.* Fevretii celebre est opus *de Abusu*, quo ipse ecclesiasticam jurisdictionem, & judicariam potestatem acriter insectatur. Inde du-Pinius *de Antiqua Eccles. discipl. Diss. VII. §. ult.* judicium ecclesiasticum in civilibus, & criminalibus clericorum causis, & potestatem ex Principis permisso repetit. Petrus Giannonius in *Histor. civil. Regn. Neapolit. l. 2. c. ult. t. 1.* hostis infensissimus contentioso Ecclesie foro omnem ejus potestatem in docendo, orando, suadendo, & per censuras corrigendo ponit, & Morino etiam assentiunt. Jacobus quoque Gothofredus *ad L. 47. Cod. Theodos. de Episc. & Cler. t. 6. p. 109. & seq. ed. Lipsiæ 1743.*, & Jacobus Cujacius in *Paratit. Cod. de Episcopal. audien. opp. t. 2.*

col. 30. ed. Ven. 1758. judiciariam Ecclesie potestatem negant. Novissime Canonicus Litta in opere iterum edito Ticini an. 1783. *del Diritto di disporre gl' impedimenti dirimenti nel matrimonio, e di dispensarne* To. II. p. 125. Morini sententiam ad VIII. sæculum contraxit, atque ante hoc tempus Ecclesie veram judicandi potestatem solum in rebus Religionis adscribit. Plures viri docti hanc Ecclesie potestatem vindicarunt, quos inter præstant Ven. Moneta *Adv. Cathar. & Valden.* l. 5. c. 13. §. 5. & seq. p. 532. ed. Rom. 1743., Dadinus Altaserra in opere *de Jurisdic. eccles. adversus Fevretium* & in libro peculiari *adversus Gotofredum*, Jo. Antonius Bianchi *Della potestà e della polizia della Chiesa* l. 1. c. 5., Joannes le Gendre *Judicium Episcopale Adversus calumnias J. Gothofredi acerrime vindicatum*, Doctissimus Mamachius *Epist. II. ad Febronium* §. XIX. seq. p. 285. Tom. I. & p. 300. seq., & Auctor operis *Le storte idèe raddrizzate* c. 5. Videndus est etiam Fleuryus *disc. 7. sur l' Histor. Eccles. de la Jurisd. essent. a l' Eglise.*

§. V. Jamvero pars hæc jurisdictionis, quam judiciariam potestatem vocamus, in omni republica vel in res, vel in personas à magistratibus explicatur. Nam qui reipublicæ cum imperio præpositi sunt, in omnia, quæ ad rempublicam pertinent, habent potestatem; hoc est in personas, ex quibus ea constat, atque in res quibus utuntur, fruuntur personæ ad vitam traducendam. Quare etiam Ecclesie magistratus in res, & personas suæ reipublicæ habere debent judiciariam potestatem, quam in res, & personas suarum rerumpublicarum habent ceteri magistratus.

§. VI. His in rebus æqua est conditio civilis, & ecclesiasticæ reipublicæ, quæ utraq; imperium habet in res, & personas suas; verum ecclesiastica respublica habet etiam præcipuam spiritualem potestatem, qua civilis respublica prorsus caret. Scilicet Christus non tantum Ecclesiam instituit, quæ esset perfecta respublica, & ideo juribus fruere ceterarum rerumpublicarum, sed etiam ejus unius esse voluit præesse rebus sacris, atque divinis, &

curam gerere eorum, quæ ad æternam hominum felicitatem pertinent. Itaque Ecclesie potestas non tantum est potestas propria cujusvis reipublicæ; sed etiam sese exerit in stabiliendis fidei, morumque regulis, in sacramentis administrandis in cultu Religionis, in sacris ritibus, in ceteris generis ejusdem.

§. VII. In hæc quidem omnia Christus expresse dedit uni Ecclesie potestatem; & vero ita dedit, ut in ipsum Christum contumax haberetur quisquis Ecclesie præceptis non obediret (1). Hæc autem potestas à Christo data duplex est; altera, quæ in interiori, altera, quæ in exteriori foro exercetur. Primam expressit Christus his verbis: *quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt* (2); alteram his: *Si peccaverit in te frater tuus vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum; si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos testes; si non audierit eos dic Ecclesie* (hoc est Conciliis, aut Episcopis, accepta eo loco Ecclesia ex sententia Judæorum, quales erant Apostoli, quos Christus compellat; Judæi vero Ecclesiam appellarunt aut conventum in Synagoga habitum, aut Principes Synagogæ). *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus* (3), quos Judæi synagoga excludebant. Habes hic omnia, quæ sunt exterioris judicii propria, accusatorem, reum, iudicem, causæ cognitionem, sententiam, coercionem.

(1) *Qui vos audit, inquit Christus, apud Lucam X. 16., me audit; qui vos spernit me spernit.* Latinis autem, uti & Hebræis, & Græcis, *audire* idem est, ac *obedire*. Porro ei parandum, cui jubendi jus est.

(2) Joannes XX. 23.

(3) *Matthæus XVIII. 15. seq.* Vide Auctorem operis *de Deux puissances* Chap. 5. t. 3. p. 154. & seq., in primis autem vide CL. Mamachium *Ep. 1. ad Auctorem operis inscripti. Quid est Papa n. XV. p. 60. seq. ed. an. 1787.*

§. VIII. Potestas in hæc à Christo Ecclesiæ data nominatim est, quoniam eam non nisi à Christo acceptam Ecclesia habere potuisset. De reliqua potestate, quæ ad Ecclesiam pertinet eo jure, quod ipsi cum ceteris Rebuspublicis commune est, nullas Christus leges separatim dedit, neque profecto eas dare necesse erat. Nam cum Ecclesia tamquam propria, & distincta respublica ab eo instituta fuisset, cum ejus reipublicæ status, & gubernatio constituta, cum ei dati magistratus, atque inter eos unus, qui omnibus dignitate, & jurisdictione præesset, consequens erat, ut haberet omnem potestatem, quæ reipublicæ propria est, neque Christus inter homines versabatur, ut reipublicarum imperium, & jura constitueret, sed ut sanciret leges, quæ ad Religionem pertinent, atque ad æternam felicitatem eorum, qui hac reipublica continentur.

§. IX. Ea de causa declaravit, *regnum suum non esse de hoc mundo* (1), & ortam controversiam super familia eriscunda judicare noluit, quoniam ejus rei judex à nemine constitutus fuerat (2). Non hæc certe dixit, quod in *hunc etiam mundum* non haberet potestatem, aut quod ab hominibus judex constitui deberet, qui omnium dominus erat, quique à Patre *omne judicium* acceperat (3); sed ut demonstraret, maxime se esse sollicitum de rebus Religionis, deque æterna hominum felicitate (4). Verum post Christi mortem Apostoli utramque potestatem exercuerunt, & quam à Christo nominatim acceperant in res sacras, atque divinas, & quam habebant tamquam magistratus Christianæ reipublicæ cum imperio præpositi (5).

(1) Joannes XVIII. 36. Locum hunc expendens Augustinus *Tract. 115. in Joan. n. 2. opp. tom. 3. col. 792. ed. Venet. 1729.* rectissime, verissimeque animadvertit, Christum non dixisse *regnum suum non esse in hoc mundo*, sed dixisse

solum, non esse *de hoc mundo*, quibus verbis significare voluit, *regnum suum non ab humanis causis, atque ab hominum electione, sed aliunde, hoc est ab ipso Patre originem habuisse.* "Hic non ait, *inquit, ipse Augustinus, regnum meum non est in hoc mundo, sed non est de hoc mundo.* Non ait, nunc *regnum meum non est hic; sed nunc regnum meum non est hinc.*" Confer Cl. Mamachium *del Diritto libero della Chiesa l. 1. cap. 1. numer. 8. p. 64. seq. tom. 1. & l. 2. §. 3. pag. 93. seq. tom. 2. par. 1.*

(2) Lucas XII. 24. Vide eundem Mamachium *loc. cit. l. 1. c. 1. §. 3. p. 37. & seq. t. 1.*

(3) Joannes V. 22. 27.

(4) Aptissime S. Thomas 3. p. qu. 59. art. 4. ad 1. *Christus, inquit, "quamvis esset Rex constitutus à Deo, non tamen in terris vivens terrenum regnum administrare voluit. Similiter etiam, judicariam potestatem exercere noluit super res temporales, qui venerat homines ad divina transferre. Unde Ambrosius... nec judex dignatur esse litium, & arbiter facultatum &c."*

(5) Obedite, inquit Paulus *ad Hebræos XIII. v. 17., Præpositis vestris, & subjacete eis.* Apostoli autem constituerunt legem, quæ divina certe non erat, de sanguine, & suffocato. Id vero non fecissent, nisi à Christo potestatem accepissent. Hinc Paulus *Act. XV. v. 41. Perambulabat Syriam, et Ciliciam... præcipiens custodire præcepta Apostolorum, et Seniorum.* Negat quidem Witacherus, hoc in græcis codicibus extare; sed in vetusto Codice Alexandrino reperiri eruditus Milius Anglus *in hoc cap., et v. Act. Apostol. confitetur.* Fac tamen non extare; quid tum? Lucas *cap. XVI. v. 4.* dicit hæc: "cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis, & Senioribus, qui erant Hierosolymis."

§. X. Itaque non tantum de rebus, quæ ad Religionem, & Ecclesiæ gubernationem pertinerent, tum voce, tum scripto præcepta constituerunt, quorum quidem sacri libri pleni sunt; sed etiam legibus repugnantibus, statumque reipublicæ pervertentes pœnis compresserunt. In primis Paulus, cujus plura, quam alius cujusquam Apostolorum, scripta extant, *virgam* minatur Corinthiis (1); profitetur, habere se *in promptu ulcisci omnem inobedientiam ex potestate quam dedit,* ait, *nobis Dominus* (2), ac ne eos denunciatione potestatis frustra per *epistolas* terrere videretur, *quales sumus, inquit, verbo, tales & præsentibus in facto.*

(1) *I. ad Corint. IV. 21.* Ad-
 is Mamachium *lib. II. del Di-*
ritto libero della Chiesa cap. I. §. III. p. 131. seq. Tom. 2.
Part. II.

(2) *II. ad Corint. X. 6. seq.*

§. XI. Thessalonicensibus quoque imperat, ut sibi obediant, & si quis non paruerit, eum à Christianorum societate exterminandum jubet: *Si quis, inquit, non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo* (1). Quam eandem pœnam pluribus quoque criminibus constituit (2); & eadem etiam coercuit tum Hymenæum, & Alexandrum in fide naufragos (3), tum Corinthium incestus in novercam reum (4). Quin ne sola severitate jus sacræ potestatis exercere videretur, eundem Corinthium postea resipiscentem Ecclesiæ communioni restituit (5).

(1) *Apostolus II. ad Thessalonicen. III. 14.*

(2) *I. ad Corint. V.*

(3) *I. ad Timot. I. 20. et II. ad Timot. IV. 15.*

(4) *I. ad Corint. V. 1. seq.*

(5) *II. ad Corint. II. 6. seq.*

§. XII. Qui tantam in Ecclesiæ subditos habet potestatem, ut eos omnino ad parendum cogat, pœnis coerceat, in eorum crimina animadvertat, an non etiam tribunal habere poterit, in quo eorum controversias judicet? Certe Paulus (1) vehementer objurgat Corinthios, quod extra Christianam rempublicam iudices quærent, qui eorum sæcularia negotia cognoscerent & abjectum quemque hominem è Christianis aptiorem ad judicandum dicit, quam potentiorem quemlibet, qui Christianus non sit. Tum *nescitis, inquit, quoniam Angelos judicabimus: quanto magis sæcularia?* Ipse Paulus (2) Timotheum docet iudicii methodum, quam Episcopum contra Presbyterum servare oportet.

(1) *Apostolus I. ad Corint. VI. v. 1. et seq., quem locum ita interpretatur Jo. Chrysostomus Homo 16. in I. Ep. ad Corinth. n. 2. p. 136. t. 10. opp. ed. Montfaucon. Paris. "Volens, nos docere quodcumque tandem fuerit, non oportere nos exter-*

, nis committere, cum objectionem, vel quæ talis esse videbatur, movisset, prius illam solvit. Hoc enim vult significare. Fortasse dicet quispiam, nullum esse apud vos sapientem, neque ad iudicium ferendum aptum, sed contemtibiles omnes. Et quid hoc? Etiam si enim nullus sit sapiens, inquit, vos minimis permittite. Hoc autem ad verecundiam vestram dico &c."

(2) *I. ad Timoth. V. 10.* Confer Tertullianum *contr. Marcion. l. 5. c. 12. p. 477. ed. Ven. 1744.* Atque hæc quidem ab Apostolo proposita iudicii contra Presbyterum agendi ratio tamquam firma, constansque regula in omnibus ecclesiasticis iudiciis observanda semper agnita est, uti ostendunt Theodoretus *Histor. Eccles. l. 1. c. 21. p. 47. ed. Taurin. 1748.*, & Acta Cleri Gallicani *De la Jurisd. Ecclesiast. par. 2. p. 30. seqq. t. 6. ed. Paris. 1716.*

§. XIII. Vita functis Apostolis, eorum Successores suam semper exercuerunt potestatem non solum in interiori, sed etiam in exteriori foro (1); habueruntque iudicia non tantum de rebus fidei, morumque regulis (2), sed etiam de controversiis, quæ inter Christianos oriebantur. Id vero factum est non modo cum Christiani, sed etiam cum ethnici imperio potirentur. Hoc enim temporis intervallo semper Ecclesiæ Magistratus, hoc est Episcopi, ea curarunt, quæ ad Religionem pertinent, atque etiam pœnis coercuerunt crimina Christianorum, præsertim pœna excommunicationis, qua nulla gravior est, & quam servato ordine iudiciario inflixerunt (3).

(1) *Joannes Morinus de Administr. sacram. pœnitent. l. 1. c. 26. n. 18. et 19. et l. 6. c. 25. n. 12.* demonstrare conatur, per plura sæcula in Ecclesia censuras à publica pœnitentia distinctas non fuisse, recentiori autem disciplina inductum fuisse, ut censuræ sint actus iudiciales in foro contentioso, qui ex jurisdictione procedunt, atque has à publicis pœnitentiis distingui, & tanquam iudiciales actus haberi cœpisse, cum forum exterius ab interiori distinctum est. Verum falsa prorsus hæc sententia est, & veteri Ecclesiæ disciplinæ adversatur. Certissimum enim est, semper ab Ecclesia censuram fuisse distinctam à publica pœnitentia, atque habitam tanquam sententiam, qua servata iudicii methodo reus criminis condemnabatur, ita ut prorsus à Christianorum societate repelleretur, & cum eo reliqui fideles nullam societatem, rerumque communicationem haberent. At vero publica pœnitentia non ita gravem afferebat pœnam, atque, ut plurimum, erat sig-

num reconciliationis, quoniam sæpe imponebatur iis, quibus dabat Ecclesia pacem, posteaquam ipsos ab se omnino rejecerat. Qui publicæ poenitentiae subiectus fuerat, semper ecclesiasticæ communioni restituebatur; eaque imponebatur poena, ut post emensa legitimæ poenitentiae spatia restitueretur; sed alia erat censurarum ratio. Similiter exploratum est, Ecclesiam semper habuisse forum exterius ab interiori, & poenitentiali distinctum, neque aliquis ignorare potest, eam semper contra reos criminum accusationes, & denunciations accepisse, audivisse testes, cuncta expendisse, ac denique sententiam in reum protulisse. Certe ad interius forum non spectat Paulus *I. ad Timoth. V. 19.*, eum verat Episcopum *adversus Presbyterum accusationem recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus.* Canon autem Apostolorum 66. & 67. apud Cotelerium *PP. Apostolic. t. 1. p. 451. ed. Amstelæd. 1724.*; itemque Concilium Antiochenum *sub Julio I. can. 5.*, & Carthaginense *I. can. 10.* apud Labbæum *t. 2. col. 590. et 1247. ed. Ven.* ut mittam cetera monumenta, quorum magnus est numerus, solemnem iudicii formam, quæ in exteriori foro adhibetur, disertissime proponunt. Videndi quoque sunt Balsamon, & Zonaras in *can. 37. Apostolor.* apud Beveregium *tom. 1. p. 25.*, à quibus multa de ecclesiasticis iudiciis afferuntur. Quin etiam certus erat iudicii exercendi dies, nimirum *feria secunda*, uti tradit Auctor *constit. Apostolic. l. 2. c. 47.* apud Cotelerium *t. 1. p. 257. ed. cit.* Consule Jo. Antonium Bianchi *della Potesta, è della polizia della Chiesa l. 1. c. 5. §. 2. n. 11. t. 3. seq. p. 443. seq.*, & Mamachium *lib. II. del Diritto libero della Chiesa Tom. 2. Part. I. p. 131. seq.*

(2) Confer Doujatium *Prænot. canonic. l. 2. c. 2.*

(3) Cyprianus *Epist. ad Cornelium* apud Labbæum *t. 1. col. 716. ed. Ven.* "Nam cum statutum sit, inquit, omnibus nobis, & æquum sit pariter, ac iustum, ut uniuscujusque causa illic, audiatur, ubi est crimen admissum... oportet utique eos, quibus præsumus, non circumcursare, nec Episcoporum concordiam coherentem sua subdola, & fallaci temeritate collidere, sed agere illic causam suam, ubi & accusatores habere, & testes sui criminis possunt." Habes hic accusatores, testes, sententiam; quid aliud ad verum iudicium, forumque constituendum requiritur? Ipse Cyprianus *l. c.* narrat solemne iudicium actum adversus Privatum, & adversus Jovinum, ac Maximum, qui omnes re primum diligenter quæsita, & cognita plurium Episcoporum sententia damnati sunt. Huc etiam referendus est Tertullianus, qui in *Apologet. c. 39. p. 31. ed. Paris. 1675.* "Coimus, inquit, in cœtum, & congregationem... Ibidem etiam, exhortationes, castigationes, & censura divina." Nam & iudicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu,

, summumque futuri iudicii præiudicium est, si quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis, & conventus, & omnis, sancti commercii relegatur." Quibus ex verbis intelligitur, censuram ecclesiasticam, ac præsertim excommunicationem, de qua Tertullianus loquitur, fuisse actum iudiciale, eamque ab Ecclesia, re primum cognita, & expensa diligenter, ferri consuevisse. Quid dicam de Concilio Eliberitano, quod habitum est anno 305.? In eo duo sunt canones, nimirum *Can. 74. & 75.*, in quibus agitur de accusationibus, quæ contra clericos proponuntur, gravesque contra calumniatores indicuntur poenæ, ac ea de re tota agitur *in conventu clericorum.* Duo hi canones sine dubio pertinent ad iudicia ecclesiastica, ut rectissime observat Albaspinæus in *Not. opp. p. 185. ed. Neapol. 1770.*

§. XIV. Temporales quoque causas Christianorum, ethnicis dominantibus, ab Ecclesiæ magistratibus iudicatas fuisse, vel ex eo intelligitur, quod per tria sæcula aliquæ certe inter illam hominum multitudinem existere debuerunt controversiæ, quæ ne defuerunt quidem initio Ecclesiæ, ac vivis Apostolis, & tamen nullus unquam Christianus eas detulit ad ethnicos magistratus. Manebat enim alta mente repostum præscriptum Pauli, quod Christianos coram ethnicis magistratibus litigare vetabat, & ideo qui Christianæ reipublicæ cum imperio præerant, hanc etiam sui imperii, & officii partem in suum cuique reddendo explicabant (1).

(1) Secundum Apostoli præceptum Auctor *Constit. Apostolic. l. 2. c. 45.* apud Cotelerium *PP. Apostolic. t. 1. p. 256. ed. Amstelædam.* vetat, ne quis *adeat ad iudicium gentilium, imo ne patiamini*, ait, *ut sæculares magistratus de causis vestris iudicent.* Et *c. 46. pag. ead. ne igitur*, inquit, *disceptationes vestras gentiles cognoscant.* Concilio Hipponensi anni 398. *can. 87. t. 2. col. 1444. collect. Labbæi, ed. Ven.* item statuitur, quod "catholicus, qui causam suam sive justam, sive injustam, ad iudicium alterius fidei iudicis provocat, excommunicetur." Hinc S. Augustinus in *Psalm. 218. Serm. 24. opp. t. 4. col. 1340. & de Oper. monac. c. 29. n. 37. col. 499. t. 6. ed. Maurin. Ven. 1730.* ex Apostoli præcepto repetit iudicandi munus, quo ipse tanquam Episcopus fungebatur. Uterque hic Augustini locus dignus est, qui sedulo expendatur, ut pateat, Ecclesiæ iudicia, vera fuisse iudicia, & veros item iudices fuisse Episcopos, non